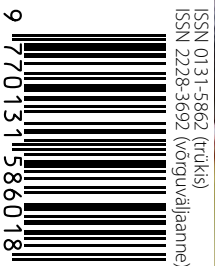

EESTI LOODUS

Mustlaik-apollo aasta liblikas

Mõisapargid looduskaitsest vabaks!
Ilmatsalu Linnutee ja Botswana
Imetajate pildistamine

ISSN 0131-5862 (trükkis)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)

9 770131 586216

2 Toimetaja veerg

3 Sõnumid

10 Mustlaik-apollo: 2016. aasta liblikas
Allan Selin annab ülevaate Eestis ja mujal Euroopas kaitsealusest ja ohustatud liblikaliigist

14 Kuhu kadus mustlaik-apollo Saaremaalt?

Teet Ruben ja Jaan Viidalepp

vaevad põhjusi, miks Eestis kujunenud alamliik on praeguseks siiski kadunud, kuigi nende toidutaimi lookannuseid kasvab siin endiselt

18 Mustlaik-apollo elupaik ja levik Eestis

Valdo Kuusemets, Kadri Kask, Ave Liivamägi ja Jaan Luig kirjeldavad aasta liblika elupaigavajadusi: levik laieneb ja siin talle ilmselt meeldib

20 Professor Elmar Leppik taime-mürkidest, mesilastest ja öie evolutsioonist

Ken Kalling meenutab Eesti tuntud mükoloogi ja taimekaitseteadlase tegevust pärast teist maailmasõda, sõjapõgenikuna Ameerika ühendriikides

24 Loodusteaduslike kogude varasalvest: Elmar Leppiku raamatukogu

Kadri Pärtel tutvustab Eesti maaülikooli mükoloogide valduses olevat väärtuslikku seene- ja taimeteaduslikku raamatukogu, mille kataloog on interneti teel kõigile kättesaadav

26 Kas looduskaitse on tulnud mõisaparkidele kasuks või kahjuks?

Mati Laane ja Rein Sander teevad ettepaneku mõisapargid looduskaitse alt välja arvata. Kommenteerivad Jaan Liira, Anneli Palo, Silja Konsa ja Urve Sinijärv

34 Huvitav Eesti: Äntu Sinijärv, Eesti kõige selgema veega järv

Indrek Rohtmets kiidab sukeldujatele ja allveeuujatele hästi tuntud veekogu, mis asub Lääne-Virumaal Väike-Maarja lähedal

36 Poster: Hans Markus Antson

38 Intervjuu: Linde ja loodust tuleb

tundma õppida juba lapseas. Eesti ornitoloogiaühingu direktorit **Andres Kalameest** küsitlenud **Toomas Kukk**

43 Tööjuhend: Imetajate lugu pildis: kuidas pildistada ja valida loomafotosid?

Arne Ader ja Urmas Tartes jagavad juhatusi, kuidas jäädvustada imetajaid fotol, mida sageli tuleb teha hämaras ja tehisvalguses

48 Üks Eesti paigake: Arvi mets, kohtumispaik ebatsuugade keskel

Juhani Püttsepp käis vaatamas oma sõbra Arvi Vainomäe soovil rajatud metsakultuuri, mis kasvab Tartu maantee lähedal Mäo ja Anna vahel

50 Matkarada: Ilmatsalu Linnuteel

Helen Külvik soovib matkata Tartu kandis Ilmatsalu–Kärevere Linnuteel, mis pakub elamusi nii ornitoloogidele kui ka teistele loodushuvilistele

56 Reisikiri: Okavango lõvide armueine
Rein Kuresoo kirjeldab Botswana Moremi looduskaitsealal nähtud lõvide tapa- ja söomakombeid

60 Kotzebue retk Alaskal: kirsmaa mõistatus, igikelts ja kliima

Tiiu Speek meenutab Eestist pärit maadeuurija Otto von Kotzebue 1816. aasta uurimisretke Ameerika rannikule ja jääkiilude avastamist

66 Asbestiajastu loojang

Peeter Eek põhjendab eterniidijäätmete ohtlikkust ning annab nõu, mis-moodi neid jäätmehoidlaid käidelda

70 Tiit Kändleri essee: Kes kaitseks inimest?

72 Iseäralik koju slutikas

Ave Liivamägi ja Peeter Tarlap tutvustavad omapärast röövlutiklaste rühma: esmavaatlusel meenutavad nad kuivanud puulehte

74 Kroonika

78 Mikroskoop

79 Ristsõna

80 Ajalugu, sünnipäevad

26

38

43

56

Ühiskasulikud putukad

ehk Veel üks vaatenurk sellele, et ilm on hukas

Inimene on huvitav olevus: seda, mille halba mõju me kohe, otsestelt või selgelt ei taju, ei käsitle me mingi erilise ohuna. Kui ei valuta, ei hakka paha või ei kujuta endast surmaohtu, siis pole viga midagi. Ometi on kõik nõus sellega, et tervist tasub hoida.

Hea näide on asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid, näiteks meil laialt tuntud lainjad katuseplaadid. Seda kraami on Eestimaal ohralt: enamikus hoovides leidub mõni hoone, millel (veel) peal asbesti sisaldav eterniit – asbestsement. Kui see pole enam katusel, siis on seda taaskasutatud mõnes teises kohas, näiteks puuriitade vihmakattena või teeaukude täitena. Pigem ei tajuta, et tegu on tervist kahjustava materjaliga, kuigi asbestitolmu halvast mõjust oleme kuulnud küll.

Juttudel sellest, kuidas põhjanaabrid asbestsementi nähes esimesel võimalusel eemaldavad, on ilmselt tööepõhi all. Küllap neil on teadlikkus suurem. Aga kuidas käitub keskmine eestlane? Kas vana maja eterniitkattust maha võttes paneb ette respiratori? Ja mis saab virna laotud materjalist? Pakutakse tuttavatele: tulge ja viige tasuta ära! Ikkagi kasutuskõlblik materjal! On levinud teadmine, et jäätmejaamad kas ei võta seda vastu või tuleb eterniidi üleandmise eest palju maksta. Päris õige see pole, sest paljud omavalitsused on loonud võimaluse asbestsement kohalikus jäätmejaamas tasuta ära anda.

Paraku on inimeste valgustamine aeganõudev tegevus ja ilma ulatuslike teavituskampaaniateta polegi teinekord võimalik

inimühiskonda muuta. Olgu selleks mobiiltelefoni kasutus autoroolis, ohtlike jäätmete käsitsemisel tekkiv oht tervisele või näiteks putukamürkide liigtarvitus põllumajanduses. Kaastundliku isendina võiks ju inimene rohkem suuta ette võtta iseendaga, et hoida oma tervist või säästa loodust, mis kaudselt tähendab sedasama: oma tervise kaitset.

Paraku on märksa lihtsam anda soovitusi, kui neid ellu viia. Veelgi raskem on loodusesse paisatud mürkide tagajärgi hiljem leevendada. Üks paljudest probleemidest on mesilaste käekäik.

Mainumbris ongi teadusloolase Ken Kallingu kirjutises tähelepanu all mesilased, keda on uurinud eesti soost professor Elmar Leppik. Ühiskondlike putukatena on nad inimesele igati kasulikud: tolmeldavad põllukultuure ja toodavad tervistavat mett. Ent juba pool sajandit tagasi on Elmar Leppik pannud tähele nähtust, mille nimetas mesilaste sõjaks: mürgitatud mesilane tekitab tarus konflikti, misjärel rünnatakse nakatunud isendit ja peatselt ka üksteist. Nõnda hävib terve mesilaspere. Sellise käitumise põhjused peituvad põllukultuuridele pritsitavates putukamürkides: piisab imeväikesest kogusest, et selline ahelreaktsioon mesilastel valanduks.

Vastukaaluks nendele teemadele juhin tähelepanu Tiit

Kändleri esseele, kus irooniliselt kerkib küsimus: kes küll kaitseks hoopis inimest, mitte niivõrd loodust ning loomi?

Kui inimese soovid ja tahtmised oleksid palju tagasihoidlikumad, küllap siis oleks lihtsam teda ka kaitsta.

Foto: Timo Palo

EESTI LOODUS

67. aastakäik Nr 5, mai 2016

Toimetuse address:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post toimetus@el.loodus.ee
tel 742 1143

Peatoimetaja **Toomas Kukkk**
742 1143, tomkukk@gmail.com

Toimetaja **Helen Külvik**
529 4033, helen.kylvik@gmail.com

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juku@ut.ee

Toimetaja **Katre Palo**
521 8771, palo.katre@gmail.com

Sõnumitoimetaja **Toomas Jüriado**
742 1143, toomas.juriado@el.loodus.ee

Keeletoimetaja **Monika Salo**
742 1186, monika.salo@el.loodus.ee

Küljendamine **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: **MTÜ Loodusajakiri**
Endla 3, Tallinn 10122

Vastutav väljaandja **Triinu Raigna**
triinu@loodusajakiri.ee

Tellimine ja info Triin Nõu
610 4105, loodusajakiri@loodusajakiri.ee

Reklaamijuht **Helen Lehismets**
610 4106, reklaam@loodusajakiri.ee

Ajakiri ilmub
keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

KESKKONNAINVESTEERINGUTE
KESKUS

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2016

Summaries of some articles can be found at
our web site www.eestiloodus.ee

Trükitud trükikojas Printall

